Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS KENDELSE (Anden Afdeling)

24. september 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – præjudiciel forelæggelse efter hasteproceduren – retligt samarbejde i straffesager – direktiv (EU) 2016/343 – artikel 7, stk. 4 – styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager – retten til ikke at udtale sig og retten til ikke at inkriminere sig selv – aftale indgået mellem anklagemyndigheden og en lovovertrædelses gerningsmand – rettens godkendelse af en sådan aftale – betingelse – de øvrige retsforfulgte personers samtykke – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – finder ikke anvendelse«

I sag C-467/19 PPU,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager, Bulgarien) ved afgørelse af 19. juni 2019, indgået til Domstolen den 19. juni 2019, i straffesagen mod

QR

procesdeltagere:

Spetsializirana prokuratura

YM,

ZK,

HD,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Arabadjiev, og dommerne T. von Danwitz, C. Vajda (refererende dommer), P.G. Xuereb og A. Kumin,

generaladvokat: G. Hogan,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

henset til den forelæggende rets anmodning af 19. juni 2019, indgået til Domstolen den 19. juni 2019, om at undergive den præjudicielle forelæggelse en hasteprocedure i henhold til artikel 107 i Domstolens procesreglement,

* Processprog: bulgarsk.

idet Anden Afdeling ved afgørelse af 10. juli 2019 har besluttet at efterkomme nævnte anmodning,

afsagt følgende

Kendelse

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 7, stk. 4, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT 2016, L 65, s. 1), fortolkningen af artikel 47 og 52 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og om fortolkningen af effektivitetsprincippet og lighedsprincippet.

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en straffesag, der er indledt mod QR, YM, ZK og HD vedrørende deres formodede tilhørsforhold til en organiseret kriminel bande.

Retsforskrifter

EU-retten

Chartret

3 Chartrets artikel 20, der har overskriften »Lighed for loven«, fastsætter:

»Alle mennesker er lige for loven.«

4 Chartrets artikel 51 med overskriften »Anvendelsesområde« har følgende ordlyd:

»1. Bestemmelserne i dette charter er rettet til Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer under iagttagelse af nærhedsprincippet samt til medlemsstaterne, dog kun når de gennemfører EU-retten. De respekterer derfor rettighederne, overholder principperne og fremmer anvendelsen heraf i overensstemmelse med deres respektive kompetencer og under overholdelse af grænserne for de kompetencer, der er tildelt Unionen i traktaterne.

2. Dette charter udvider ikke anvendelsesområdet for EU-retten ud over Unionens kompetencer og skaber ingen nye kompetencer eller nye opgaver for Unionen og ændrer ikke de kompetencer og opgaver, der er fastlagt i traktaterne.«

Direktiv 2016/343

5 Niende betragtning til direktiv 2016/343 har følgende ordlyd:

»Formålet med dette direktiv er at styrke retten til en retfærdig rettergang i straffesager ved at fastsætte fælles minimumsregler for visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen.«

6 Direktivets artikel 1 med overskriften »Genstand« bestemmer som følger:

»Dette direktiv fastlægger fælles minimumsregler vedrørende:

a) visse aspekter af uskyldsformodningen i straffesager

b) retten til at være til stede under retssagen i straffesager.«

7 Direktivets artikel 2 med overskriften »Anvendelsesområde« er affattet således:

»Dette direktiv finder anvendelse på fysiske personer, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager. Det finder anvendelse på alle stadier i straffesagerne fra det tidspunkt, hvor en person mistænkes eller tiltales for at have begået en strafbar handling eller en påstået strafbar handling, indtil afgørelsen om den endelige fastsættelse af, hvorvidt denne person har begået den pågældende strafbare handling, er blevet endelig.«

8 Samme direktivs artikel 7 med overskriften »Retten til ikke at udtale sig og retten til ikke at inkriminere sig selv« bestemmer i stk. 4 som følger:

»Medlemsstaterne kan tillade, at deres retslige myndigheder ved strafudmålingen tager hensyn til mistænktes og tiltaltes samarbejdsvilje.«

Bulgarsk ret

9 Artikel 381 i Nakazatelno-protsesualen kodeks (strafferetsplejeloven, herefter »NPK«) med overskriften »Indgåelse af en udenretslig tilståelsesaftale under den indledende sagsbehandling« bestemmer i stk. 1-6, at den tiltalte, såfremt denne efter afslutningen af efterforskningen erkender sin skyld, kan indgå en skriftlig udenretslig tilståelsesaftale med anklagemyndigheden via sin advokat. Ved en sådan aftale erkender tiltalte sig skyldig, giver afkald på gennemførelse af en almindelig straffesag og samtykker i, at han idømmes en bestemt sanktion. Den straf, som den tiltalte således idømmes, er altid mildere end den straf, som denne ville være blevet idømt efter en almindelig retssag.

10 NPK's artikel 381, stk. 7, har følgende ordlyd:

»Når der føres sag mod flere personer […], kan aftalen indgås med nogle af disse […]«

11 Følgende fremgår af NPK's artikel 382 med overskriften »Rettens afgørelse om aftalen«:

»1. Anklagemyndigheden fremlægger aftalen for den kompetente ret i første instans, så snart den er indgået, samtidig med sagen.

[…]

5. Retten kan foreslå ændringer til aftalen, der gennemgås sammen med anklagemyndigheden. Til slut høres den tiltalte.

6. Indholdet af den endelige aftale underskrives af anklagemyndigheden, advokaten og den tiltalte og tilføres sagsakterne.

7. Retten godkender aftalen, for så vidt som den ikke er i strid med loven og den offentlige moral.

8. Hvis retten ikke godkender aftalen, sendes sagen tilbage til anklagemyndigheden. I dette tilfælde har den tiltaltes tilståelse […] ingen beviskraft. […]«

12 NPK's artikel 383 med overskriften »Konsekvenserne af en udenretslig tilståelsesaftale« bestemmer, at den aftale, som retten godkender, har retsvirkninger som en retskraftig dom.

13 NPK's artikel 384 med overskriften »Udenretslig tilståelsesaftale inden for rammerne af en retslig procedure« har følgende ordlyd:

»1. […] retten kan godkende en udenretslig tilståelsesaftale, efter at straffesagen er blevet indledt […]

[…]

3. I så tilfælde kan den udenretslige tilståelsesaftale alene godkendes, når samtlige parter har givet deres samtykke hertil.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

14 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Spetsializirana prokuratura (særlig anklagemyndighed, Bulgarien) har indledt en straffesag mod fire personer, nemlig QR, YM, ZK og HD, og at den har indgivet et anklageskrift til Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager, Bulgarien).

15 QR anklages for at have ledet en organiseret bande med det formål at begå strafbare handlinger bestående i åger og afpresning. De tre øvrige personer anklages for at have deltaget i denne organiserede bande.

16 QR anklages ligeledes for fire tilfælde af afpresning. Den første afpresning blev angiveligt foretaget sammen med HD, den anden sammen med ZK og HD, den tredje alene og den fjerde sammen med YM og ZK. Det er blevet fastslået, at afpresningerne i disse fire tilfælde blev foretaget på vegne af den pågældende organiserede bande.

17 QR har erkendt sig skyldig i samtlige anklagepunkter. Hans advokat og anklageren har indgået en skriftlig aftale, i henhold til hvilken der pålægges en mildere straf end den, der er fastsat i lovgivningen. QR har givet sit samtykke til aftalen, og anklagemyndigheden, QR og dennes advokat har underskrevet den.

18 YM og dennes advokat har ikke givet deres samtykke til indgåelsen af nævnte aftale og har modsat sig den. ZK og dennes advokat skønnede, at det var irrelevant at afvise eller give samtykke til indgåelsen af aftalen, eftersom YM's manglende samtykke forhindrede indgåelsen af aftalen. HD og dennes advokat har ikke fremsat nogen udtalelse herom.

19 I henhold til de nationale procedureregler blev den pågældende aftale fremlagt for den forelæggende ret til godkendelse. Den forelæggende ret har forklaret, at en sådan aftale, såfremt den indgås i løbet af retsforhandlingerne i en straffesag og i en situation, hvor flere personer retsforfølges, først kan godkendes af den kompetente ret, når alle parterne har givet deres samtykke til den. Den har i denne henseende præciseret, at dette krav har været genstand for en ordlydsfortolkning i visse afgørelser fra Varhoven kasatsionen sad (øverste kassationsdomstol, Bulgarien), således at det er nødvendigt for, at en sådan aftale kan godkendes, at opnå samtykke fra alle de personer, der er tiltalt i forbindelse med en straffesag.

20 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at den omstændighed, at en tiltalt skal give sit samtykke til en medtiltalts indgåelse af en udenretslig tilståelsesaftale, øger sandsynligheden for, at sagen mod denne tiltalte resulterer i en domfældelse. Dels gør en medtiltalts indgåelse af en sådan aftale denne til et vidne i sagen, hvis vidneudsagn sandsynligvis vil skade de øvrige tiltalte. Dels følger det af en del af den nationale retspraksis, at en sådan aftale anses for at udgøre en retsafgørelse over for alle de tiltalte, hvorved der træffes endelig afgørelse om sagens realitet.

21 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt kravet om, at der skal indhentes samtykke fra alle de tiltalte, er i overensstemmelse med artikel 7, stk. 4, i direktiv 2016/343, chartrets artikel 47, stk. 1 og 2, og artikel 52, stk. 1, og med effektivitetsprincippet og lighedsprincippet.

22 Under disse omstændigheder har Spetsializiran nakazatelen sad (særlig domstol i straffesager) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er en national retspraksis som den omhandlede, hvorefter det i henhold til national lov kræves, at retten skal godkende en tilståelsesaftale indgået mellem anklagemyndigheden og forsvaret, at de øvrige tiltaltes samtykke er en betingelse for at en sådan aftale kan godkendes, og at det nævnte samtykke kun er nødvendigt under [sagens retslige fase], i overensstemmelse med artikel 7, stk. 4, i direktiv 2016/343, chartrets artikel 47 og 52 samt med effektivitetsprincippet og lighedsprincippet?«

Om den præjudicielle hasteprocedure

23 Den forelæggende ret har anmodet om, at nærværende præjudicielle forelæggelse undergives den præjudicielle hasteprocedure, der er fastsat i artikel 107 i Domstolens procesreglement.

24 Til støtte for sin anmodning har den navnlig oplyst, at QR er varetægtsfængslet, og at den fortsatte fængsling af ham afhænger af besvarelsen af det forelagte spørgsmål, eftersom den uden et svar fra Domstolen ikke kan træffe afgørelse om den i hovedsagen omhandlede aftale om en nedsat fængselsstraf.

25 Det skal i denne forbindelse for det første fremhæves, at den foreliggende præjudicielle forelæggelse vedrører fortolkningen af direktiv 2016/343, der er baseret på tredje del, afsnit V, TEUF om et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed. Den kan følgelig undergives den præjudicielle hasteprocedure i henhold til artikel 23a i statutten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 107 i dens procesreglement.

26 Hvad for det andet angår kriteriet om den hastende karakter skal der i henhold til Domstolens faste praksis tages hensyn til den omstændighed, at den i hovedsagen omhandlede person på nuværende tidspunkt er frihedsberøvet, og at hans fortsatte frihedsberøvelse afhænger af løsningen af tvisten i hovedsagen (dom af 27.5.2019, OG og PI (Anklagemyndighederne i Lübeck og i Zwickau), C-508/18 og C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis). I den foreliggende sag fremgår det af oplysningerne i de for Domstolen fremlagte sagsakter, at QR er frihedsberøvet, og at hans fortsatte frihedsberøvelse afhænger af løsningen af tvisten i hovedsagen.

27 Under disse omstændigheder har Domstolens Anden Afdeling den 10. juli 2019 på den refererende dommers forslag og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at efterkomme den forelæggende rets anmodning om, at nærværende præjudicielle forelæggelse undergives den præjudicielle hasteprocedure.

Om det præjudicielle spørgsmål

28 Ifølge procesreglementets artikel 99 kan Domstolen, såfremt besvarelsen af et spørgsmål klart kan udledes af retspraksis, eller såfremt besvarelsen af det præjudicielle spørgsmål ikke giver anledning til nogen rimelig tvivl, til enhver tid på forslag fra den refererende dommer og efter at have hørt generaladvokaten beslutte at træffe afgørelse ved begrundet kendelse.

29 Denne bestemmelse skal bringes i anvendelse i forbindelse med den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse.

30 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7, stk. 4, i direktiv 2016/343, chartrets artikel 47, stk. 1 og 2, og artikel 52, stk. 1, effektivitetsprincippet samt lighedsprincippet, der er fastsat i chartrets artikel 20, skal fortolkes således, at de er til hinder for, at en rets godkendelse af en tilståelsesaftale som den i hovedsagen omhandlede, som er indgået mellem en person, der er tiltalt for at tilhøre en kriminel bande, og anklagemyndigheden, er underlagt en betingelse om, at de øvrige personer, der er tiltalt på grund af deres tilhørsforhold til denne kriminelle bande, giver deres samtykke til indgåelsen af denne aftale.

31 Det skal i denne henseende anføres, at direktiv 2016/343 i henhold til artikel 2 heri finder anvendelse på fysiske personer, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager. Det finder anvendelse på alle stadier i straffesagerne fra det tidspunkt, hvor en person mistænkes eller tiltales for at have begået en strafbar handling eller en påstået strafbar handling, indtil afgørelsen om den endelige fastsættelse af, hvorvidt denne person har begået den pågældende strafbare handling, er blevet endelig. Det fremgår imidlertid af forelæggelsesafgørelsen, at de fire tiltalte i hovedsagen er tiltalt i en straffesag, og at der endnu ikke er blevet truffet en endelig afgørelse, som skal fastslå, om de er skyldige i den pågældende strafbare handling.

32 I denne henseende skal det desuden bemærkes, at målet med direktiv 2016/343, som det fremgår af niende betragtning til og artikel 1 i direktivet, er at fastlægge fælles minimumsregler vedrørende visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (dom af 5.9.2019, AH m.fl. (Uskyldsformodning), C-377/18, EU:C:2019:670, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

33 I artikel 7 i direktiv 2016/343 fastsættes der således visse fælles regler for retten til ikke at udtale sig og retten til ikke at inkriminere sig selv. I denne forbindelse fremgår det af artikel 7, stk. 4, at medlemsstaterne kan tillade, at deres retslige myndigheder ved strafudmålingen tager hensyn til mistænktes og tiltaltes samarbejdsvilje.

34 Sidstnævnte bestemmelse giver således blot medlemsstaterne mulighed for i forbindelse med retten til ikke at udtale sig og retten til ikke at inkriminere sig selv at tillade de retslige myndigheder at tage hensyn til de tiltaltes samarbejdsvilje, når de afsiger en dom, hvormed der pålægges en straf. Da nævnte bestemmelse ikke pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til at sikre, at myndighederne tager hensyn til denne samarbejdsvilje, giver den derfor ikke den tiltalte nogen ret til en nedsat straf, hvis denne samarbejder med de retslige myndigheder, f.eks. ved indgåelse af en aftale med anklagemyndigheden, i hvilken denne person erkender sin skyld.

35 Desuden præciseres de nærmere bestemmelser og betingelserne for de retslige myndigheders mulighed for i givet fald at tage hensyn til de tiltaltes samarbejdsvilje, når de afsiger deres dom, ikke i artikel 7, stk. 4, i direktiv 2016/343, idet disse nærmere bestemmelser og betingelser alene er omfattet af national ret.

36 Det følger heraf, at artikel 7, stk. 4, i direktiv 2016/343 ikke regulerer spørgsmålet om, hvorvidt godkendelsen af en tilståelsesaftale kan eller ikke kan underlægges et krav om samtykke, som det i hovedsagen omhandlede.

37 Hvad angår de bestemmelser i chartret, som den forelæggende ret har henvist til, skal det bemærkes, at chartret ikke finder anvendelse på hovedsagen.

38 I henhold til chartrets artikel 51, stk. 1, gælder bestemmelserne for medlemsstaterne nemlig udelukkende, når de gennemfører EU-retten. I medfør af samme artikels stk. 2 udvider chartret desuden ikke anvendelsesområdet for EU-retten ud over Unionens kompetencer og »skaber ingen nye kompetencer eller nye opgaver for Unionen og ændrer ikke de kompetencer og opgaver, der er fastlagt

i traktaterne«. Domstolen skal således fortolke EU-retten i lyset af chartret inden for grænserne af de beføjelser, som den er blevet tildelt (dom af 10.7.2014, Julián Hernández m.fl., C-198/13, EU:C:2014:2055, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).

39 Ifølge de forklaringer til chartret, der vedrører dets artikel 51, hvilke der ifølge chartrets artikel 52, stk. 7, skal tages behørigt hensyn til, bekræfter begrebet »gennemfører« i dets artikel 51 Domstolens praksis vedrørende anvendeligheden af de grundlæggende rettigheder i Unionen som generelle principper for den EU-ret, der er udarbejdet inden chartrets ikrafttrædelse, hvorefter det kun påhviler medlemsstaterne at respektere de grundlæggende rettigheder, som er sikret ved Unionens retsorden, når de handler inden for EU-rettens anvendelsesområde (dom af 10.7.2014, Julián Hernández m.fl., C-198/13, EU:C:2014:2055, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).

40 Det skal i denne henseende fremhæves, at begrebet »gennemførelse af EU-retten« som omhandlet i chartrets artikel 51 forudsætter, at der foreligger en vis grad af tilstrækkelig tilknytning mellem en EU-retsakt og den omhandlede nationale foranstaltning, som går ud over den beslægtethed, der måtte findes mellem de omhandlede områder, eller den indirekte virkning, som et område kan have på et andet (dom af 10.7.2014, Julián Hernández m.fl., C-198/13, EU:C:2014:2055, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

41 Domstolen har navnlig fastslået, at EU's grundlæggende rettigheder ikke finder anvendelse på en national lovgivning, hvis EU-reglerne på det pågældende område ikke opstiller nogen specifik forpligtelse for medlemsstaterne for så vidt angår den i hovedsagen omtvistede situation (dom af 10.7.2014, Julián Hernández m.fl., C-198/13, EU:C:2014:2055, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

42 Som det fremgår af denne kendelses præmis 34, pålægger EU-retten ikke i det foreliggende tilfælde medlemsstaterne nogen forpligtelse til at bemyndige deres retslige myndigheder til ved domsafsigelsen at tage hensyn til de mistænktes eller tiltaltes samarbejdsvilje, bl.a. via indgåelse af en aftale med anklagemyndigheden, i hvilken personen erkender sig skyldig mod at få en nedsat straf.

43 Et krav om samtykke som det i hovedsagen omhandlede, som godkendelsen af en tilståelsesaftale er underlagt, kan således ikke betragtes som en gennemførelse af EU-retten som omhandlet i chartrets artikel 51, stk. 1.

44 Hvad angår effektivitetsprincippet er det tilstrækkeligt at konstatere, som det fremgår af præmis 34 i denne kendelse, at EU-retten ikke giver en tiltalt ret til at indgå en aftale med anklagemyndigheden mod en nedsat straf som den i hovedsagen omhandlede. Effektivitetsprincippet finder således ikke anvendelse på et krav om samtykke som det i hovedsagen omhandlede som betingelse for godkendelsen af en sådan aftale.

45 Under disse omstændigheder skal det forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 7, stk. 4, i direktiv 2016/343 skal fortolkes således, at den ikke regulerer spørgsmålet om, hvorvidt dommerens godkendelse af en tilståelsesaftale som den i hovedsagen omhandlede, der er indgået mellem en person, der er tiltalt på grund af dennes formodede tilhørsforhold til en kriminel bande, og anklagemyndigheden, kan eller ikke kan gøres betinget af, at de øvrige personer, der er tiltalt på grund af deres tilhørsforhold til denne kriminelle bande, giver deres samtykke til indgåelsen af denne aftale.

Sagsomkostninger

46 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 7, stk. 4, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager skal fortolkes således, at den ikke regulerer spørgsmålet om, hvorvidt dommerens godkendelse af en tilståelsesaftale som den i hovedsagen omhandlede, der er indgået mellem en person, der er tiltalt på grund af dennes formodede tilhørsforhold til en kriminel bande, og anklagemyndigheden, kan eller ikke kan gøres betinget af, at de øvrige personer, der er tiltalt på grund af deres tilhørsforhold til denne kriminelle bande, giver deres samtykke til indgåelsen af denne aftale.

Underskrifter